

O'zbek tili — davlat tili, ona tilim — millat ruhi va g'ururi

"O'zbekiston Respublikasining Davlat tili o'zbek tilidir"

"Davlat tili haqida"gi qonun, 1-modda.

- *Til — umumbashariy qadriyat, insoniyatga ato etilgan ulug' ne'matdir. Muhtaram Yurtboshimiz «Ona tili bu — millatning ruhidir. O'z tilini yo'qotgan har qanday millat o'zligidan judo bo'lishi muqarrar», deya ta'kidlaydi. Til — shaxsni shakllantirgan, millatni vujudga keltirgan, uni taraqqiyot bosqichiga olib chiqqan mo'tabar xilqat.*

- 1989-yil 21-oktabrda “Davlat tili haqida”gi O‘zbekiston Respublikasi Qonuni, 1993-yil 2-sentabrda “Lotin yozuviga asoslangan o‘zbek alifbosini joriy etish to‘g‘risida”gi Qonuni qabul qilindi. “Davlat tili haqida”gi qonunning qabul qilinganligiga bu yil 20 yil to‘ldi. O‘tgan shu davrda ona tilimizning yanada sayqallanishi, badiiyligi, tarixiyligi va dunyo miqyosida ahamiyati hamda nufuzini oshirishga qaratilgan qator madaniy, ma’naviy-ma’rifiy, mafkuraviy ijo, izlanishlar, ilmiy tadqiqotlar olib borilmoqda.

Har yili 21-oktabr kuni mamlakatimizda til bayrami sifatida keng nishonlanishi an'anaga aylanib qolgan. Chunki, mamlakatimizda ona tilimizni yanada rivojlantirish va takomillashtirish, uning milliy ruhini oshirish, madaniyat va san'atni yuksak pog'onalarga ko'tarish, shuningdek, lotin yozuviga asoslangan o'zbek alifbosini joriy etish sohasida qabul qilingan Davlat dasturi ijrosini ta'minlashdek, ustuvor yo'nalishdagi vazifalarni bajarish tom ma'noda kundalik hayotimizga tobora singib bormoqda.

- O'zbekiston Respublikasining 2004-yil 30-apreldagi «O'zbekiston Respublikasining ayrim qonun hujjatlariga o'zgartirishlar va qo'shimchalar kiritish to'g'risida»gi 621-II son Qonuni asosida mazkur qonunning ijro muddati 2005-yil 1-sentabrdan 2010-yil 1-sentabrgacha uzaytirilgan.
- O'zbekiston aloqa va axborotlashtirish agentligi va uning tizimidagi aksiyadorlik kompaniyalari, jamiyatlar, korxona, tashkilot va muassasalar ta'sischiligida tashkil etilgan «Aloqa va axborotlashtirish sohasi tarixi va merosi jamoat fondi» faoliyatida ham yuqorida ko'rsatilgan qonunlarning ijrosini ta'minlash yuzasidan qator ijobiy ishlar amalga oshirilmoqda.

- Mamlakatimizda izchillik bilan amalga oshirilayotgan tub islohotlarning markazida iqtisodiy islohotlar bilan bir qatorda ma'naviy-ma'rifiy, ijtimoiy-siyosiy va huquqiy islohotlar turganligi o'z samarasini bermoqda. Ayniqsa, mamlakatimizning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida, bozor iqtisodiyoti munosabatlarining tobora shakllanishida, inson tafakkurining o'zgarishida fan, ta'lim, madaniyat, ma'naviyat va ma'rifat, shuningdek, o'zbek tili va til madaniyatining rivojlanishi xalqimizning avloddan-avlodga o'tib kelayotgan tarixiy urf-odatlari, udumlari, an'analari, tartib-qoidalar, turmush tarzi va azaliy qadriyatlarining asosiy mezon sifatida namoyon bo'lib kelmoqda.

- 1989-yil 21-oktabr kuni O'zbekiston Respublikasi Oliy Kengashi sessiyasining muhokamasidan so'ng o'zbek tili davlat tili deb e'lon qilindi va bu tarixiy hodisa mustaqillikdan ikki yil oldin ro'y berdi. Bu ulug' maqsadga erishish va tarixiy voqelikning ro'yobga chiqarilishida muhtaram Prezidentimiz Islom Karimov bevosita rahbarlik qilganlar.
- 1992-yil 7-dekabrda O'zbekiston Respublikasi Oliy Kengashi sessiyasida qabul qilingan O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 4-moddasida o'zbek tili davlat tili maqomiga ega ekanligi mustahkamlab qo'yildi. Yurtboshimiz aytganlaridek, «Shu tariqa o'zbek tili mustaqil davlatimizning bayrog'i, gerbi, madhiyasi, Konstitutsiyasi qatorida turadigan qonun yo'li bilan himoya qilinadigan muqaddas timsollardan biriga aylandi».

- Mustaqillik-yillarida o'zbek tilining jamiyatimizning barcha sohalarida keng qo'llanilayotganligi, xalqaro miqyosda kompyuter va internetda foydalanilayotgani ham ijodiyot va idoraviy ish yuritishda o'z samarasini berib kelmoqda. O'zbek tili xalqaro miqyosda keng va faol muloqot vositasiga aylanib, uning xorijiy davlatlar rahbarlari bilan olib borilayotgan muzokara va uchrashuvlarda, yuksak darajadagi rasmiy tadbirlarda qo'llanilayotganligi barchamizda g'urur-iftixor tuyg'usini uyg'otishini davlatimiz rahbari Islom Karimov o'zining «Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch» nomli asarida alohida ta'kidlab o'tganlar.
- Prezidentimiz Islom Karimovning ushbu asarida: «...o'zlikni anglash, milliy ong va tafakkurning ifodasi, avlodlar o'rtasidagi ruhiy-ma'naviy bog'liqlik til orqali namoyon bo'ladi. Jamiki ezgu fazilatlar inson qalbiga til orqali, ona allasi, ona tilining betakror jozibasi bilan singadi. Ona tili — bu millatning ruhidir» — deya ta'kidlab o'tilgan.

- Tilshunos olimlarning fikriga ko'ra, turkiy tillar eramizning IV asrida uch guruhga bo'lingan hamda qarluq, qipchoq, o'g'uz guruhlarini vujudga kelgan. Bular orasida eng qadimgi yozuv tili qarluq guruhi zaminida shakllangan azaliy o'zbek tilidir. Tarixda eng ko'p adabiy va ilmiy asarlar ham shu tilda ijod qilingan. Lutfiy, Sakkokiy, Navoiy, Bobur singari so'z ustalari ijodi bilan bu til yanada sayqallangan va rivojlangan.
- Taniqli rus tarixchisi A.P.Grigoryev shunday deb yozgan: «O'sha paytda (XIII-XIV asrlar) Oltin O'rdada so'zlashuv va yozuv tili sifatida qipchoq lahjasi qo'llanilgan bo'lsada, rasmiy yozishmalar va adabiy matnlarda Chig'atoy lahjasi, ya'ni eski o'zbek tili qo'llanilgan».

- Ma'rifatparvar va zabardast adibimiz Abdulla Avloniy: «Har bir millatning dunyoda borligini ko'rsatadurgan oynai hayoti til va adabiyotidir. Milliy tilni yo'qotmak millatning ruhini yo'qotmakdur»- degan aniq va teran fikrlarni bayon etganda naqadar haq edi.
- Abdulla Avloniyning ona tili va adabiyotni buzish, boshqa tillar bilan aralashtirib, mazmun-mohiyatini o'zgartirish, pirovard natijada, bir tilning boshqa tildan ustun turishiga, tilning ruhiyatini buzishga qaratilgan har qanday urinish va zid harakatlarga qarshi chiqqanligi quyidagi purma'no so'zlarida yaqqol isbotlanadi. «Zig'ir yog'i solub, moshkichiri kabi qilub, aralash-quralash qilmak tilning ruhini buzadir. Bobolarimizga etishg'on va yaragan muqaddas til, adabiyot bizga hech kamlik qilmas. Dunyoning lazzati sodiq do'stlar ila suhbat qilmoqdan iborat».

- Mustaqillik sharofati bilan 1993-yil 2-sentabrda «Lotin yozuviga asoslangan o'zbek alifbosini joriy etish to'g'risida»gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni qabul qilindi. Bu huquqiy tadbir, o'zbek tilining xalqaro doirasidagi obro'-e'tibori va nufuzini yuksaltirish, Vatanimizning jahon kommunikatsiya tizimiga bog'lanishini ta'minlash, chet tillar va axborot texnologiyalarini puxta egallash uchun qulay sharoitlar yaratib berdi. Hozirgi kunda yurtimizda maktablarda, litsey va kollejlarda, oliy va o'rta maxsus ta'lim muassasalarida, ya'ni ta'limning barcha bosqichlarida lotin yozuviga asoslangan o'zbek alifbosi qo'llanilmoqda. Endilikda bu yozuvda darsliklar, o'quv qo'llanmalari, gazeta-jurnallar, reklama va e'lonlar nashr etilmoqda. Shu bilan birga, mamlakatimiz aholisining ko'pmillatli ekani e'tiborga olinib, ayrim milliy guruhlar tilida kirill yozuvi qo'llanishi uchun imkoniyat yaratildi va bu hozir erkin ravishda amalga oshirilmoqda.